

Sygn. akt I C 1651/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 sierpnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący Sędzia SO Ewa Tomczyk

Protokolant Dorota Książczyk

po rozpoznaniu w dniu 19 sierpnia 2016 roku w Piotrkowie Tryb.

na rozprawie

sprawy z powództwa J. C.

przeciwko I. C.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

1. oddała powództwo;
2. zasądza od powódki J. C. na rzecz pozwanej I. C. kwotę 3.600,00 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu części kosztów procesu;
3. przyznaje z rachunku Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Piotrkowie Trybunalskim adwokatowi M. B. prowadzącemu Kancelarię Adwokacką (...) w Ł. kwotę 7.200,00 (siedem tysięcy dwieście) złotych wraz z należnym podatkiem VAT tytułem pomocy prawnej udzielonej powódce J. C. z urzędu;
4. nakazuje pobrać od powódki J. C. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. kwotę 32,00 (trzydzieści dwa) złote tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa.

Sędzia SO Ewa Tomczyk

Sygn. akt I C 1651/15

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 8 grudnia 2015 r., sprecyzowanym przez jej pełnomocnika z urzędu pismem procesowym z dnia 11 marca 2016 r. (k. 28-30) powódka J. C. wniosła o nakazanie pozwanej I. C. złożenie oświadczenia, którego treścią jest zwrotne przeniesienie przedmioty umowy darowizny udzielonej dnia 8 grudnia 1998 r. sporządzonej w formie aktu notarialnego Rep. A Nr (...), tj. 1/2 udziału w prawie własności nieruchomości położonej w R. o powierzchni 3,75 ha oznaczonej w ewidencji gruntów numerami działek (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Tomaszowie M.. jest urządzona księga wieczysta (...) ze względu na rażącą niewdzięczność pozwanej. Nadto pełnomocnik powódki wniosła o zasądzenie od pozwanej zwrotu kosztów procesu oraz przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu jako że koszty te nie zostały uiszczone ani w całości ani w części.

Pełnomocnik pozwanej I. C. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu wg norm przepisanych wraz z kosztami zastępstwa procesowego (k. 51- 53). Zaprzeczył zarzutom powódki. Na

rozprawie w dniu 9 czerwca 2016 r. pełnomocnik pozwanej dodatkowo podniósł, że powódka nie dochowała rocznego terminu do odwołania darowizny.

W głosie do protokołu pełnomocnik powódki wniósł w przypadku oddalenia powództwa o nieobciążanie powódki kosztami procesu z uwagi na to, że kierując sprawę do sądu pozostawała ona w przekonaniu, że skutecznie odwołała darowiznę oraz z uwagi na jej ciężką sytuację materialną (k. 137-139)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana I. C. i syn powódki M. C. (1) byli małżeństwem. Małżeństwo zawarli w dniu 3.08.1991 r.

W dniu 8 grudnia 1998 r. powódka oraz jej nieżyjący już mąż W. C. darowali stanowiącą ich własność zabudowaną nieruchomość położoną w R. o powierzchni 3,75 ha oznaczoną w ewidencji gruntów numerami działek (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Tomaszowie M.. jest urządzona księga wieczysta (...) pozwanej i jej mężowi, którą to darowiznę obdarowali przyjęli do ustawowej wspólności małżeńskiej. Obdarowani ustanowili na rzecz powódki i jej męża dożywotnio i nieodpłatnie służebność osobistą polegającą na prawie korzystania z dwóch izb w budynku mieszkalnym.

(dowód: wypis aktu notarialnego Rep. A nr (...) - k. 14-17)

Dziale II księgi wieczystej (...) pozwana i jej mąż są wpisani na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej jako właściciele przedmiotowej nieruchomości. W dziale III wpisane jest ograniczone prawo rzeczowe w postaci obciążenia nieruchomości dożywotnio i nieodpłatnie służebnością osobistą polegającą na prawie korzystania z 2 izb w budynku mieszkalnym na rzecz powódki i jej męża oraz ostrzeżenie o wszczęciu przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Tomaszowie M.. egzekucji z nieruchomości z wniosku wierzyciela G. M. Bank w sprawie Km 909/06. Podstawę tego ostatniego wpisu stanowiło wezwanie do zapłaty należności z dnia 11 sierpnia 2008 r. Dział IV księgi wieczystej nie zawiera żadnych wpisów.

(dowód: wydruk z elektronicznej księgi wieczystej – k. 32- 47)

Powódka mieszkała razem ze swym synem M. C. (1), pozwaną i ich dziećmi w domu będącym przedmiotem darowizny. Powódka zajmowała trzy pomieszczenia na parterze, zaś pozwani mieszkali na piętrze.

(okoliczność bezsporna)

Relacje pomiędzy powódką a pozwaną były poprawne, synowa i teściowa odzywały się do siebie, pozwana nigdy nie odnosiła się niewłaściwie do powódki. Powódka nie prosiła nigdy pozwanej o pomoc.

Pozwana, kiedy zachorował mąż powódki pomagała w opiece nad swym teściem, robiła mu zastrzyki i zmieniała pampersy, po sześciu dniach tej opieki mąż powódki został zabrany do szpitala i tam w dniu 30 stycznia 2013 r. zmarł. Po śmierci męża powódki pozwana spędziła z powódką całą noc, wraz z mężem zajmowała się organizacją pogrzebu

W małżeństwie pozwanej i jej męża nie układało się. Pozwana uważa, że było to spowodowane nadużywaniem przez jej męża alkoholu, zaś mąż pozwanej jako przyczyną kryzysu małżeńskiego wskazywał na problemy finansowe spowodowane zaciąganiem przez powódkę bez jego wiedzy pożyczek, których pozwana nie spłacała. W trakcie awantury w dniu 16 listopada 2013 r. będący pod wpływem alkoholu mąż pozwanej używał wobec niej słów wulgarnych i wyganiał ją z domu, żądając by wyprowadziła się do swej matki. Powódka uspokajała wówczas swego syna i powiedziała, że M. C. (1) znowu się upił. Pozwana w dniu 4 grudnia 2014 r. wyprowadziła z dotychczasowego miejsca zamieszkania i zamieszkała z nowym partnerem. Od tego czasu nie utrzymuje kontaktu z mężem, dziećmi K. i M. C. (2). Dzieci pozwanej pozwały ją o alimenty. Po wyprowadzeniu się pozwanej do miejsca zamieszkania powódki przyjechał komornik w związku ze sprawą egzekucyjną prowadzoną przeciwko pozwanej. Nadto powódka otrzymywała telefony od firm windykacyjnych w związku z zadłużeniem pozwanej. Telefon ten przekazała firmie windykacyjnej sąsiadka powódki.

Powódka jest samowystarczalna, sama sobie gotuje, pierze, pomaga swoim wnukom w ten sposób, że robi im pranie i prasowanie oraz gotuje dla nich.

(dowód: nagranie na płycie CD wraz z stenogramem – k. 57, 100- 107, częściowo zeznania świadków: K. C. – k. 87 odwrót -88, M. C. (2) – k. 88 odwrót – 89, M. C. (1) – k. 89 -90 odwrót, M. C. (3) – k. 90, H. D. – k. 90 odwrót, H. C. – k. 126 odwrót – 127 odwrót, częściowo przesłuchanie powódki – k. 84 odwrót -86 w zw. z k. 127 odwrót – 128, przesłuchanie pozwanej – k. 86 w zw. z k. 128 – 128 odwrót)

Pismem z dnia 2.12.2015 r. powódka odwołała darowiznę uczynioną na rzecz pozwanej. Jako przyczynę odwołania darowizny wskazała na niegodziwe zachowanie i rażącą niewdzięczność w stosunku do jej osoby, nie wypełnianie warunków umowy dożywocia w postaci dostarczania środków utrzymania, środków potrzebnych na zakup opału, wyżywienia, ubrań i innych niezbędnych rzeczy, stosowanie wobec powódki przemocy. Nadto jako przyczynę odwołania darowizny powołała fizyczne opuszczenie jej osoby oraz brak jakiegokolwiek zainteresowania, zaniechywanie oraz zadłużanie majątku, wszczynanie kłótni w czasie wspólnego zamieszkiwania, agresję oraz nieprzyjemne dla powódki zachowanie będące wyrazem braku szacunku i odczuwane przez powódkę jako bardzo krzywdzące. Pismo to zostało wysłane do pozwanej listem poleconym za potwierdzeniem odbioru nadanym w dniu 2.12.2015 r. i pozwana pismo to otrzymała.

(dowód: odwołanie darowizny – k. 11)

Prawomocnym wyrokiem zaocznym z dnia 15.04.2015 r. Sąd Rejonowy w Tomaszowie M. ustanowił rozdzielność majątkową pomiędzy M. C. (1) a I. C., która to wspólność majątkowa małżeńska powstała w wyniku zawartego przez nich związku małżeńskiego – z dniem 28 czerwca 2009 r.

(okoliczność niesporna - odpis wyroku – k. 72)

Prawomocnym wyrokiem z dnia 13 kwietnia 2016 r. wydanym w sprawie sygn. akt I C 130/15 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. rozwiązał związek małżeński pozwanej i M. C. (1) przez rozwód z winy pozwanej.

(okoliczność bezsporna)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo oparte zostało na podstawie art. 898 § 1 k.c. i okazało się nieuzasadnione.

W myśl art. 898 § 1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności.

Darowizna wytwarza stosunek etyczny między darczyńcą a obdarowanym wyrażający się obowiązkiem wdzięczności.

Odwołanie darowizny jest wyjątkiem od obowiązującej zasady trwałości i dotrzymywania umów. Jako wyjątek od zasady, obwarowane jest spełnieniem kwalifikowanej przesłanki w postaci rażącej niewdzięczności obdarowanego wobec darczyńcy. Dlatego też przesłanki ją uzasadniające muszą być oceniane według kryteriów obiektywnych, opartych na ogólnie przyjętych regułach zachowania i zwyczajach panujących w określonym środowisku.

Ustawa, z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe, nie precyzuje pojęcia niewdzięczności i nie zawiera także wskazówek, za pomocą których można sformułować jakieś generalne elementy rażącej niewdzięczności. Dlatego ustawodawca posłużył się formułą ogólną, pozostawiając sądowi ocenę na podstawie konkretnych okoliczności sprawy.

Orzecznictwo sądowe i doktryna zgodnie przyjmują, że pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpada tylko takie zachowanie obdarowanego, które polega na działaniu lub zaniechaniu skierowanym bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy i nacechowane złą wolą obdarowanego. Chodzi tu przede wszystkim o popełnienie

przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub czci albo mieniu darczyńcy oraz o naruszenie przez obdarowanego spoczywających na nim obowiązków wynikających ze stosunków osobistych (rodzinnych) łączących go z darczyńcą, przy czym działania obdarowanego zmierzają w sposób świadomy i celowy do wyrządzenia darczyńcy poważnej krzywdy – obdarowany ma zamiar pokrzywdzenia darczyńcy, postępuje w sposób mściwy, złośliwy, z chęci odwetu. Aby można mówić o rażącej niewdzięczności postawa obdarowanego musi cechować się znacznym nasileniem złej woli i zamiarem nieprzyjaznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2000 r., II CKN 280/00, Lex nr 52563, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.09.2000 r., III CKN 810/00, Lex nr 51880, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.07.2000 r., I CKN 919/98, Lex nr 50820). W świetle utrwalonego orzecznictwa tylko pogwałcenie obowiązku wdzięczności poprzez dopuszczenie się ciężkich uchybień opatrzone jest sankcją prawną przewidzianą w art. 898 § 1 k.c. w postaci prawa odwołania darowizny. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują czyny nieumyślne obdarowanego, a nawet drobne czyny umyślne, ale nie wykraczające poza zwykłe konflikty rodzinne.

O tym, czy postępowanie obdarowanego przedstawia się jako rażąca niewdzięczność rozstrzyga sąd. Stanowisko takie potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29.09.2000 r. (III CKN 810/00, LEX nr 51880).

W myśl § 3 art. 899 k.c. darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

Odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie (art. 900 k.c.).

Pozwana kwestionowała, aby zachodziły podstawy do odwołania darowizny, gdyż zaprzeczyła, aby zachowała się niewdzięcznie wobec powódki, a nadto podnosiła, że powódka nie dochowała rocznego terminu z art. 899 § 3 k.c.

Zachowanie i postępowanie pozwanej nie wyczerpuje znamion zachowania odpowiadającego rażącej niewdzięczności wobec powódki jako darczyńcy.

Powódka jako przyczynę odwołania darowizny w piśmie odwołującym darowiznę powołała szereg okoliczności, to jest nie wypełnianie warunków umowy dożywocia w postaci dostarczanie środków utrzymania, środków potrzebnych na zakup opału, wyżywienia, ubrań i innych niezbędnych rzeczy, stosowanie wobec powódki przemocy, na fizyczne opuszczenie jej osoby oraz brak jakiegokolwiek zainteresowania, zaniebdywanie oraz zadłużanie majątku, wszczynanie kłótni w czasie wspólnego zamieszkiwania, agresję oraz nieprzyjemne dla powódki zachowanie będące wyrazem braku szacunku i odczuwane przez powódkę jako bardzo krzywdzące.

Rozważenia więc wymaga, czy takie wyżej opisane zachowania zostały udowodnione oraz czy noszą ewentualnie znamiona rażącej niewdzięczności i uzasadniają odwołanie darowizny. Ocena ta musi być dokonana przy zastosowaniu zobiektywizowanych kryteriów (gdyż kategoria „rażącej niewdzięczności” nie zależy od subiektywnych odczuć darczyńcy), przy uwzględnieniu motywów i intencji postępowania obdarowanego.

Dokonując powyższej oceny należy w pierwszej kolejności wskazać, że stron nie łączyła umowa dożywocia, na którą powódka powołała w oświadczeniu o odwołaniu darowizny. Stąd nie jest prawdziwe to oświadczenie w części, w której powódka zarzuca pozwanej, że wbrew treści przyjętego na siebie zobowiązania pozwana zaniechała dostarczania powódce środków utrzymania, środków na zakup opału, wyżywienia, ubrań. Z dołączonego do pozwu aktu notarialnego z dnia 8.12.1998 r. wynika, że strony zawarły umowę darowizny i że na rzecz darczyńców została ustanowiona dożywotnio i nieodpłatnie służebność osobista mieszkania, która to służebność była wykonywana.

Nie zostały również w żaden sposób udowodnione twierdzenia powódki, że pozwana stosowała wobec niej przemoc, że wszczyniała kłótnie i była agresywna. Powódka w informacyjnych wyjaśnieniach, potwierdzonych następnie w toku przesłuchania zaprzeczyła, aby doznała ze strony pozwanej przemocy, wskazała, że synowa jej nie wyzywała, a pod pojęciem przemocy wymieniowej w oświadczeniu o odwołaniu darowizny miała na myśli, to że pozwana po kłótniach z mężem „pyskowała” do niej, to jest obwiniała, że kłótnie te są spowodowane przez powódkę. Okoliczność ta jednak nie wynika z dowodów zaferowanych przez powódkę. Żaden ze zgłoszonych przez nią świadków o fackie tym nie zeznał, wręcz przeciwnie - z zeznań M. C. (1), K. C., M. C. (2) oraz zeznań świadka H. D. przedstawia się

wersja zupełnie odmienna, a mianowicie, że strony się do siebie odzywały, że do nikogo się na siebie wzajemnie nie żaliły. M. C. (2) zeznał, że nie wie nic o tym, by powódka z pozwaną się gniewały, podał, że rozmawiały ze sobą i że babcia nie żaliła się na jego mamę. K. C. podała, że wprawdzie pozwana uważała, że powódka wtrąca się w ich życie, nie mniej jednak pozwana nie mówiła tego do powódki. M. C. (1) zeznając, że powódka odwołała darowiznę bowiem była źle traktowana przez pozwaną powołał się na zaniechania w opiece nad powódką a nie na niewłaściwe traktowanie powódki. Mówiąc o wrogim stosunku pozwanej wobec jego matki nie powołał się również na żadne konkretne okoliczności. Z kolei H. C. zeznał, że były kłótnie między stronami oraz że powódka domagała się od synowej pomocy, której nie otrzymywała. Tymczasem z zeznań powódki wynika, że nigdy nie prosiła pozwanej o pomoc oraz nie kłóciła się z nią. Powyższa sprzeczność dyskredytuje zeznania tego ostatniego świadka. Z jego zeznań wynika również, że nie był on uczestnikiem żadnych konfliktowych sytuacji między stronami i że całą wiedzę czerpie od swej matki. Jego zeznania w tym zakresie zatem opierają się jedynie na domniemaniach, a nie obiektywnej obserwacji. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że stosunek pozwanej do powódki na pewno nie może być oceniony jako rażąco niewdzięczny. Pozwana pomagała powódce w opiece nad mężem powódki w chorobie, wspomagała ją po śmierci męża oraz wraz synem powódki organizowała pogrzeb, na co dzień strony nie utrzymywały wprawdzie zażyłych kontaktów, jednak relacje te były w miarę poprawne.

Rozważając zaś kolejną przyczynę odwołania darowizny w postaci wyprowadzenia się pozwanej z darowanej nieruchomości i zaniechania odwiedzania powódki wskazać należy, że stanowisko doktryny i judykatury nakazuje przypisanie cech rażącej niewdzięczności takiemu zachowaniu obdarowanego, które kierowane jest do osoby bliskiej darczyńcy z zamiarem oddziaływania bezpośrednio na darczyńcę. Art. 898 § 1 k.c. dla osiągnięcia skutku odwołania darowizny wymaga bowiem, by obdarowany dopuścił się rażącej niewdzięczności względem darczyńcy, a więc by jego działania i zaniechania umyślnie i z nasileniem złej woli nakierowane były bezpośrednio na pokrzywdzenie darczyńcy, choćby poprzez wyrządzenie krzywdy osobie mu bliskiej. Tymczasem z ustalonego w sprawie stanu faktycznego nie wynika, by celem postępowania pozwanej było wyrządzenie powódce krzywdy lub szkody. Wskazać bowiem należy, że od wielu lat w małżeństwie pozwanej i syna powódki nie układało się, a podłożem tego konfliktu było zaciąganie pożyczek przez pozwaną oraz nadużywanie alkoholu przez męża pozwanej. Na tę okoliczność pozwana przedłożyła dowód z nagrania awantury z dnia 16.11.2013 r., w trakcie której jej mąż był nietrzeźwy, używał wobec niej wulgarnych słów oraz wyrzucał ją z domu, oczekując by wyprowadziła się do swej matki. Wprawdzie co do zasady tego typu nagranie, kiedy jedna ze stron ma świadomość jego prowadzenia budzi wątpliwości co do jego bezstronności w zakresie obrazowania rzeczywistej skali konfliktów i ich rzeczywistego przebiegu, nie mniej jednak w rozpoznawanej sprawie wątpliwości te nie mogą dyskredytować waloru dowodowego tego nagrania. Pozwana chciała nim wykazać, że pozwany wyrzucał ją z domu i ta okoliczność z tego dowodu niewątpliwie wynika. Także ponad wszelką wątpliwość nagranie to świadczy o tym, że M. C. (1) był nietrzeźwy i że ta nietrzeźwość nie zdarzała się jedynie incydentalnie. W szczególności wynika to ze słów wypowiedzianych przez powódkę, a utrwalonych na nagraniu (cytat – „gdzie to się znowu ochlało” – stenogram nagrania –k. 107).

Pozwana po ponad roku czasu od tej scysji wyprowadziła się ze wspólnego domu i zerwała relacje nie tylko z pozwaną ale również ze swymi dziećmi. Z zeznań pozwanej wynika, że sytuacji, kiedy mąż wyganiał ją z domu było więcej. W tej sytuacji wobec konfliktu małżeńskiego zakończonym rozwiązaniem małżeństwa przez rozwód nie ulega wątpliwości, że wyprowadzenie się pozwanej miało związek z kryzysem małżeństwa i nie można go traktować jako przejawu rażącej niewdzięczności wobec powódki. Nie negując, że brak jakiegokolwiek zainteresowania ze strony pozwanej po grudniu 2014 r. mógł być przykry dla powódki, w okolicznościach tej sprawy nie sposób uznać go za przejawu znacznego nasilenia złej woli pozwanej, skierowanej bezpośrednio na wyrządzenie krzywdy darczyńcy. Wskazać należy, że brak kontaktu ze strony pozwanej miał związek ze złymi relacjami z mężem, a następnie z orzeczeniem rozwodu, nie było zaś wyrazem świadomego i celowego dążenia do wyrządzenia powódce jako darczyńcy poważnej krzywdy. Tymczasem jak już wyżej wskazano, by można mówić o rażącej niewdzięczności postawa obdarowanego musi cechować się znacznym nasileniem złej woli i zamiarem nieprzyjaznym. Wskazać należy, że pozwana z uwagi na konflikt małżeński zaniechała przyjeżdżać do swego poprzedniego miejsca zamieszkania, mimo że mieszkały tam w dalszym ciągu jej dzieci. Świadczy to o sile konfliktu rodzinnego, którego jednak podłożem, co należy podkreślić, nie były relacje między powódką a pozwaną. Pozwana nie wykazała przy tym, że w okresie po wyprowadzeniu się pozwanej zwracała się do

pozwanej o pomoc, opiekę czy wsparcie ani też by ich obiektywnie potrzebowała. Jak wynika z zeznań świadków w osobie synów powódki i jej wnuków powódka po opuszczeniu przez pozwaną miejsca wspólnego zamieszkania jak i w chwili obecnej nie wymagała pomocy ze strony osób trzecich, jest bowiem w stanie sama wykonać przy sobie wszystkie czynności, a nawet pomaga swym wnukom gotują, piorąc i prasując ich bieliznę.

Także podstawy odwołania darowizny nie może stanowić rzekome zadłużanie darowanego przez powódkę majątku przez pozwaną, bowiem okoliczności tej powódka nie udowodniła. Po pierwsze jak wynika z odpisu z elektronicznej księgi wieczystej nieruchomości będąca przedmiotem darowizny nie jest obciążona hipoteką. Po drugie powódka nie wskazała o jakie długi pozwanej jej chodzi. Wprawdzie w 2008 r. zostało wpisane w księdze wieczystej ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości, jednakże nie wiadomo jakie są losy tej egzekucji. Nadto wskazać należy, że skoro wpis ostrzeżenia miał miejsce w 2008 r. z uwagi na roczny termin z art. 899 § 3 k.c. powódce upłynął już termin na odwołanie darowizny z tego powodu.

W oświadczeniu o odwołaniu darowizny powódka nie wskazała jako przyczyny odwołania podnoszonej w toku informacyjnych wyjaśnień zaniechania opieki w związku z pobytem powódki w 2008 r. w szpitalu. Jak już wskazano uprawnienia darczyńcy do odwołania darowizny z powodu niewdzięczności obdarowanego mogą być realizowane jedynie w zamkniętym przedziale czasu - na realizację powyższego uprawnienia przewidziano termin jednoroczny, po upływie którego uprawnienie to wygasa. Ponadto każdy wypadek nagannego zachowania się obdarowanego, który może być traktowany jako rażąca niewdzięczność, daje podstawę do odwołania darowizny i każdy z osobna podlega osobnemu przedawnieniu z art. 899 § 3 KC (por. wyrok SN z dnia 25 listopada 2004 r., sygn. akt III CK 601/06).

Z tej przyczyny podstawą odwołania darowizny nie może być podnoszone w zeznaniach powódki oraz świadka K. C. i M. C. (1) zachowanie ze strony pozwanej opieki nad powódką w 2008 roku.

Jak wynika z zeznań powódki rzeczywistą przyczynę odwołania darowizny stanowił fakt związania się pozwanej z innym mężczyzną. Okoliczności tej jednak nie powołała w oświadczeniu z dnia 2 grudnia 2015 r. Oznacza to, że fakty wskazane w oświadczeniu o odwołaniu darowizny nie były rzeczywistą przyczyną złożenia przez nią powyższego oświadczenia woli. Stwierdzić należy, że sam rozpad małżeństwa nie rodzi po stronie synowej moralnego obowiązku zwrotu udziału w nieruchomości, który dostała w darowiznie od teściowej. Jak zaś stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 marca 2012 r. (V CSK 179/11, Legalis nr 490968) zawarcie związku małżeńskiego z zasady nie stwarza obowiązków wobec dalszej rodziny, a niewierność małżeńska obdarowanego małżonka, będąca zawinioną przyczyną rozvodu, nie stanowi rażącej niewdzięczności wobec darczyńców.

Niezależnie od tego wskazać należy, że skoro pozwana podniosła zarzut nie dochowania rocznego terminu na odwołanie darowizny obowiązkiem powódki było udowodnienie, że termin ten został zachowany, tymczasem powinności tej nie sprostowała. Skoro pozwana wyprowadziła się w dniu 4 grudnia 2014 r., powódka powinna w terminie do dnia 4 grudnia 2015 r. złożyć oświadczenie o odwołaniu darowizny. Zgodnie z art. 61 § 1 k.c. oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią.

Zatem istotna dla oceny zachowania terminu jest data otrzymania oświadczenia a nie data jego wysłania. Z samego faktu że powódka nadała na pocztę oświadczenie w dniu 2.12.2014 r. nie wynika, że pozwana otrzymała je najpóźniej do dnia 4.12.2014 r. Tymczasem udowodnienie tej okoliczności nie powinno stwarzać powódce problemów jeśli się zważy, że przesyłka została wysłana za potwierdzeniem odbioru. Tymczasem mimo zarzutu pozwanej potwierdzenie nadania nie zostało złożone. Tym sam powódka nie udowodniła, że dochowała roczny termin na złożenia oświadczenia. Na pewno nie można to wywodzić z faktu, że pomiędzy datą wysłania oświadczenia a ostatnim dniem do jego złożenia upłynął odstęp 2 dni.

Nadto, niezależnie od wskazanych wyżej przyczyn oddalenia powództwa należy zwrócić uwagę na to, że przedmiot darowizny przed jej dokonaniem przysługiwał na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej powódce i jej mężowi oraz że wszedł do wspólności majątkowej pozwanej i jej męża, zaś darowizna została odwołana wyłącznie przez powódkę wobec pozwanej. Powódka nie może domagać się przeniesienia własności udziału przypadającego wcześniej

jej mężowi. Wspólność majątkowa małżeńska ustała z chwilą śmierci W. C.. Po ustaniu wspólności majątkowej małżonek może odwołać darowiznę tylko w części odpowiadającej jego udziałowi w darowanym przedmiocie, określonymu stosownie do reguł rządzących małżeńską wspólnością majątkową. Po śmierci małżonka może także wchodzić w grę odwołanie darowizny również w części przypadającej zmarłemu małżonkowi, ale jedynie w granicach dziedziczenia, przy zaistnieniu przesłanek z art. 899 § 2 k.c., to jest jeśli darczyńca w chwili śmierci był uprawniony do odwołania albo gdy obdarowany umyślnie pozbawił darczyńcę życia lub umyślnie wywołał rozstrój zdrowia, którego skutkiem była śmierć darczyńcy. W niniejszej sprawie taki przypadek jednak nie zachodzi a powódka nawet się na takie przesłanki nie powoływała. Ponadto stosownie do art. 899 § 2 k.c. darowizna może zostać odwołana tylko przez wszystkich spadkobierców darczyńcy łącznie (wyr. SN z dnia 16 maja 2007 r., sygn. akt III CSK 74/07). Tymczasem powódka nie udowodniła, że jest wyłącznym spadkobiercą swego zmarłego męża.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowił art. 102 k.p.c.

Przepis ten daje sądowi swobodę przy rozstrzyganiu o kosztach procesu, gdy stosowania zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c. nie można pogodzić z zasadą słuszności, jednakże należy podkreślić, że jako przepis szczególny nie może być wykładany rozszerzająco i wyklucza uogólnienia. Zastosowanie art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które uzasadniałyby odstępstwo od podstawowych zasad decydujących w przedmiocie kosztów procesu. Do okoliczności mogących wywrzeć wpływ na odstępstwo od tych zasad należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1973 r., sygn. akt I CZ 122/73, OSNC rok 1974, nr 5, poz. 98, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1973 r., sygn. akt I PR 188/73, (...) rok 1973, nr 12, str. 413), jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące sytuacji życiowej strony (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2011 r., sygn. akt V CZ 107/10). Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r., sygn. akt I CZ 26/11).

Okoliczność, że powódka mogła być subiektywnie przekonana o zasadności swojego roszczenia, które opierała na własnej ocenie zachowania pozwanej jako wyrażającego rażącą niewdzięczność jakkolwiek może być, obok trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej powódki, uznane za przypadek szczególnie uzasadniony, to jednak nie daje on podstawy do odstąpienia od obciążania powódki od kosztów sądowych w całości. Powódka mimo wszystko przegrała proces co do zasady, narażając pozwaną na ponoszenie kosztów obrony. Okoliczność ta w połączeniu z trudną sytuacją finansową i życiową powódki sprawia, że zasądzenie od niej kosztów zastępstwa procesowego w pełnej wysokości stanowiłoby dla niej zbyt duże obciążenie. Dlatego też Sąd obciążył ją kosztami w wysokości połowy kosztów zastępstwa procesowego ustalonymi stosownie do § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U z 2015 r., poz. 1800). Wskazać należy, że wniosek o nieobciążanie w ogóle powódki kosztami procesu nie mógł być uwzględniony, bowiem przepis art. 102 k.p.c. nie może być narzędziem ochrony strony, która wprawdzie jest w trudnych warunkach życiowych i materialnych, jednak wytoczyła oczywiście bezzasadne powództwo, bo proces ma charakter dwustronny, a strona przeciwna musiała podjąć obronę i ponieść jej koszty w sytuacji, w której powództwo okazało się oczywiście bezzasadne, swoiste premiowanie strony odstąpieniem od obciążania jej kosztami procesu ze szkodą dla drugiej strony nie znajduje jakiegokolwiek uzasadnienia (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2012 r., (...) 10/02).

Podstawę rozstrzygnięcia o przyznaniu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu stanowiły przepisy § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801). Stawka wynagrodzenia w myśl § 4 ust. 3 rozporządzenia została podwyższona o stawkę podatku od towarów i usług.

Podstawę rozstrzygnięcia o nakazaniu pobrania od powódki wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa ustalonych postanowieniem z dnia 19 sierpnia 2016 r. stanowił przepis art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1025.) w zw. z art. 98 § 1 k.p.c.

Sędzia SO Ewa Tomczyk

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom obu stron.

19.09.2016 r.